

Koti ei ole siellä missä minäkin

Kuvataiteen maisterin opinnäyte

Ida Sofia Fleming

Taideyliopiston Kuvataideakatemia

16.10.2020

**KUVATAIDE-
AKATEMIA**

✕ TAIDEYLIOPISTO

Koti ei ole siellä missä minäkin, 2020

paikannan tilaa

sen sielut seinillä

Yllätän itseni koskettavasta ja herkstä hetkestä. Metallilevyjen polttaminen muuntuu rituaaliksi. Alun into kehossa, kaiken fyysisen työn jälkeen käykin päinvastoin kuin odotin. Nojaan polvillani kiviseen maahan ja lasken käteni reisilleni. Ne ovat halvaantuneet levosta. Farkut jalassani ovat vaihtaneet väriä vaaleansinisestä polttavaan oranssiin. Katseeni jäähmettyy vieressä lepääviin metallilevyihin. Palaneen haju, bensa. Tulee pimeäkin yhtäkkiä. Jotakin katoaa. Mitä metallilevyt todella ovat minulle, mitä minä poltan. Suru vaeltaa. Siinä vaan olen enkä pysty liikkumaan. Kytee enää pieniä liekkejä siellä täällä, niiden sammussa jotakin häviää taas. Hetkessä kuoleman pystyy aistimaan. Minuutit, kun sielu hiipuu ulos ruumiista. Kuuluu pieni naksahdus, viimeinen uloshengitys. Kaikki pysähtyy. Silloin on hiljaista, jopa liian hiljaista. Samanlainen ääni on metallilevyissä, niissäkin naksahtaa. Pieni ääni, joka jää kaikumaan päähän. Liian herkkä hetki ja samalla osa jokapäiväistä rituaalia.

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto

Statement

Teema

Koti ei ole siellä missä minäkin – paikannan tilaa sen sielut seinillä, 2020, Exhibition Laboratory-galleriassa

Työskentely ja materiaaleina ruostutetut metallilevyt

Tila - miten olen ajautunut rakentamaan kookkaita teoksia ja miksi koko on niin isossa roolissa

Taiteilijuus, tekijyys

Teatteri

Tanssi - kehossa on muisto joka piirtyy metallilevyille

Musiikki - Instrumenttina harmoni ja piano

Kaikki äitini

Ulkona nukkuminen ja mamma

Äänitys mamman pihalla

Koboltinsininen

Mäkkylän koti ja sen kuisti

Performanssitaiteilija Helinä Hukkataival

Lähdeluettelo

JOHDANTO

Veistosinstallaationi *Koti ei ole siellä missä minäkin* (2020) oli esillä Kuvan Kevät -näyttelyssä Kuvataideakatemian Exhibition Laboratory -galleriassa 10.10–8.11.2020. Teokseni koostui 73 metallilevystä, jotka olin itse ruostuttanut, sekä koboltinsinisestä hyönteisverhosta, puusta, äänestä ja performanssista. Tavoitteena oli, että veistosinstallaatio, ääni ja performanssi sekä valo olisivat yhtä suurta kokonaisuutta. Niiden kuului hengittää samaa rytmiä, luoda pulssi materiaan. Kaikki nojasi ruostutettuihin metallilevyihin, jotka olivat ikään kuin kokoontuneet yhteen, tilaksi, jossa ne saivat äänensä kuuluville. Sielujen äänet.

Opinnäytteeni kirjallisessa osassa avaan suhdettani luontoon ja maalla asumiseen, tilallisuuteen, massiivisuuteen, ruostuttamiini metallilevyihin, kotiin, pyhyyteen sekä turvaan ja turvattomuuteen. Nämä aiheet ja teemat toistuvat taiteellisessa työskentelyssäni ja teoksissani. Mitä ruostuttamani metallilevyt minulle merkitsevät? Kuinka olen dialogissa luonnon kanssa metallilevyjen kautta? Miten tilan voi kokea pyhänä, ja mistä pyhyyden vaikutelma syntyy?

Työskentelyyni on vaikuttanut myös äitini, teatterikriitikko Katariina Fleming, jota kutsun mammaksi. Hän on opettanut minulle luonnossa elämistä, ja asumme lähekkäin Ylöjärvellä saman järven rannalla. Kuinka kotini on osa taiteellista ajattelua?

Teostiedot

Koti ei ole siellä missä minäkin, 2020

Veistosinstallaatio, ääni, performanssi, puu, koboltinsininen hyönteisverho

Metallilevyt on ruostutettu vuosina 2016–2020 dialogissa luonnon kanssa. Välineinä tuli, hiekka, lumi, maa, etikka, suola, hionta, silittely, lämpötilojen vaihtelu, siirtely, eläinten jäljet.

350 x 500 x 300 cm

Äänellinen neuvonantaja: Ville Kabrell

Performanssi: Henri Tuulasjärvi ja Ida Sofia Fleming

Ohjaajat: Milla Koistinen ja Radoslaw Gryta

Kirjallisen osan ohjaaja: Elina Saloranta

Tarkastajat: Denise Ziegler ja Tero Nauha

Statement

En voisi kuvitella eläväni enää kaupungissa. Olen asunut maalla 12 vuotta vakituisesti. Pienenä lapsena asuin Nekalassa omakotitalossa, minkä jälkeen muutimme mamman kanssa Ylöjärvelle maalle. Asumme mamman kanssa nykyään saman järven rannalla, eri taloissa, pelto välissämme. Talo, jossa asun, on vaaleansininen, 1850-luvun, alun perin kartanon päärakennus. Se on tehty puusta, ja linnunradan perspektiivistä katsoen se on muodoltaan L-kirjain. Täällä on paljon peuroja ja usein ne viihtyvät takapihalla. Talo kuuluu Mäkkylän kartanolle. Ympärillä on peltoja, Keijärvi, metsä, hevostallit ja junarata. Metsässä olen aina ollut kotonani, mutta vettä pitää olla myös lähellä. Työhuoneeni sijaitsee taloni kuistilta katsoen vasemmalla, kävellen menee minuutti. Se on myös vanha puutalo, keltainen, jossa on verstaas, musiikkihuone ja kumppanini työhuone maalaamiselle. Työskentelen sisätiloista huolimatta suurimmaksi osaksi työhuoneen pihalla tammien ja hevosten lähellä. Näin on myös talvisin. Ruostutan metallilevyjäni ja rakentelen. Tärkeintä on, että voi elää kevään, kesän ja syksyn melkein kokonaan ulkona taivasalla. Kun herään, menen ulos, kun pimeys tulee, menen hiljalleen sisälle. Usein kesäisin vietän yöni pihalla teltassa tai asuntovaunussa. Tärkeä osa arkeani on myös järvessä uiminen läpi vuoden. Se on päivittäinen rituaali, joka kokoaa mielen, luovuuden ja kehon tilaan, jota ilman en kokisi voivani elää. Kylmä vesi maadottaa. Kerron tämän siksi, että lähtökohtana kaikkeen, mitä teen, on koti maalla ja luonto. Ja kun se on lähtökohta kaikkeen, niin tottakai se heijastuu myös taiteeseen.

Teema

Veistokseni ja performanssini ovat kotia kuvaavia rakennelmia, joiden yhtenä lähtökohtana on itse galleriatila. Tila on oleellinen elementti, jossa yhdistyvät yksityisyys ja katsojan kokemus sekä veistoksen suuri koko. Kuinka veistos on arkkitehtuurisesti tilassa, mitä se tuo tilaan nykyhetkestä ja kuinka se on läsnä tilassa. Ajatteluni kulkee veistosta työstäessäni teemasta muotoon ja muodosta galleriatilaan. Vasta sen jälkeen alan rakentaa veistosta.

Teemat teoksiini tulevat lapsuuden kodistani Nekalasta. Ne perustuvat ulkopuolelta tullessiin väkivaltaisiin kokemuksiin ja niistä kumpuaviin tunnelatauksiin. Tuon oleellisimpia kuvia ja havaintoja tapahtuneista asioista Nekalasta ja konkretisoin ne muotoon, materiaan ja tilaan. Väkivalta on useimpien veistosteni taustalla läsnä, mutta lopulta veistoksien muoto muovautuu harmonisiksi ja poeettisiksi. Työstän veistoksiani hyvin fyysisesti, ja sen välittäminen niihin on tärkeintä. Tuoda fyysisyyden kautta materiaan sielu. Performansseissa käsittelen teemaa myös kehollisesti. Miten muistot sijoittuvat kehoon, miten galleriatila niitä muovaa, miten ne reagoivat materiaaliin ja kuinka tuoda nämä nähtäviksi muille. Traumaa ei kerrota tai kuviteta teoksella, vaan jotain oleellista tapahtuu alun ja teoksen esitysmuodon välissä. Tämän löytäminen ja sen lataaminen teoksiin vaatii ajattelun ja tekemisen rauhaa. Nimeän teokseni usein kotiin viittaavin lausein. Näitä ovat muun muassa *Koti ei ole siellä missä minäkin*, *Home Sweet Home Nekala*, *Temple of Nekala*. Nimi antaa teokselle sävyn.

Veistoksien henkilökohtaisuuden vuoksi en koe tarpeelliseksi avata katsojalle todellisia tapahtumia teeman takaa. Katsoja näkee ja aistii materiaalin. Ajoittain haluaisin päästä etämmälle teemastani. Vaikka se on inspiraation lähde, en silti halua jumittaa omakohtaisen kokemuksen uudelleen työstämiseen. Olen kevään ja kesän työstänyt aktiivisemmin ajatusta, kuinka hiljalleen piilotan kotiteemani laajemman teeman alle. Kotiteeman kautta ammentaisin konkreettisia välähdyksiä materiaalin työstämiseen, mutta itse teos kulkisi laajemman pyhyiden ja turvattomuuden teeman alla. Kotiteeman lisäksi inspiroidun luonnosta, pyhyiden tavoitettavuudesta ja sen tavoittamattomuudesta, sekä laajemmasta kaikkeudesta kuin omani.

Vaikken yleensä siteeraa ketään liittyen omiin veistoksiini, niin yhden henkilön ajatukset ovat jääneet mieleen. Tuo henkilö on kuvataiteilija Ilona Valkonen, joka toimi kandidityöni tarkastajana. Lausunnossaan hän kirjoitti työstäni näin:

” Teoksesi ovat eräänlaisia todistajanlausuntoja. Todistat aikaamme ja tapahtumia yleiselläkin tasolla. Todistaja ei voi valita, mitä vastaan tulee, vaan joutuu tilanteeseen osalliseksi vastoin tahtoaan ja omaa valintaansa. Sen jälkeen ainoa, mitä todistajan aktiiviseksi tehtäväksi jää, on olla mahdollisimman tarkka ja totuudenmukainen. Osa todistetuista kokemuksista on ajalle tyyppillisiä ja yleistettäviä –toiset voivat olla hyvin yksityisiä ja eristäviä. Kirjailija Marjo Niemen mukaan on myös mahdollista, että kaikkein yksityisin onkin kaikkein jaettavinta. Aistillisen kypsästi käsiteltyä traumaa, jonka hän on ottanut taiteilijan työhön arvokkaaksi lähteeksi.” (Valkonen 2017)

Isona osana teoksieni teemaa kulkee mammani, äitini Katariina Fleming, jonka kanssa olen elänyt kahdestaan aikuisuuteeni asti. Meitä yhdistää erityinen dynamiikka, jolla on iso painoarvo ja tuki, liittyen kaikkeen mitä teen taiteen parissa.

KUVA 1. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

Koti ei ole siellä missä minäkin – paikannan tilaa sen sielut seinillä, 2020, Exhibition Laboratory galleriassa

Löpputyöni *Koti ei ole siellä missä minäkin* koostuu ruostuttamistani 73 metallilevystä, puusta, äänestä ja performansista. Veistoksen runko on tehty kertopuusta. Olen rakentanut sen palasista niin, että sen voi pystyttää 10cm pitkien kierretankopalojen, mutterien ja ruuvien avulla. Teos on viisi metriä ja viisitoista senttiä leveä ja päädyistä kolme metriä leveä. Korkeutta on kolme ja puolimetriä. Puinen runko on vuorattu sisä- ja ulkopuolelta ruostuttamillani metallilevyillä. Ensimmäisien levyjen ruostuttamisen aloitin vuonna 2016 ja uusimmat ovat tältä vuodelta. Ulkolevyn ja sisälevyn välissä on 4cm:n tila, joka on tarkoitettu äänitekniikkaa varten. Metallilevyt toimivat kaiuttimina, ja kun katsoja astuu sisälle, hän kuulee levyjen ikäänkuin hengittävän. Runkoon kuuluu myös katto. Teoksen päädyssä on yksi oviaukko, jossa roikkuu koboltin sininen hyönteisverho. Tämän läpi katsoja astuu sisälle tilaan.

Tärkeätä on, että veistosinstallaatio, ääni ja performanssi, sekä valo ovat yhtä, ei niin että jokaisella on oma osuutensa. Niiden kuuluu hengittää samaa rytmiä, luoda pulssi materiaan. Kaikki nojaa ruostutettuihin metallilevyihin jotka ovat ikään kuin kokoontuneet yhteen, tilaksi, jossa ne saavat äänensä kuuluville. Sielujen äänet.

Ääni on herkkää, ohutta ja resonoivaa huminaa, joka kaikuu galleriatilassa utuisena, mutta teoksen sisään astuessa katsoja ymmärtää, että ääni tulee sieltä. Minua kiehtoo äänessä aina ajatus, että katsoja ei välttämättä heti ymmärrä onko ääni tarkoituksellinen, ehkä galleriatilan oma ääni, tai työmaan äänet ulkoa. Äänelle kuuluu antaa aikaa, jotta sen myös ymmärtää. Ääni liikkuu veistosinstallaation sisällä ja luo metallilevyille syvyyttä. Jos uskaltautuu koskettamaan ruostutettuja metallilevyjä, niin voi kokea niiden resonoivan. Halusin äänen olevan ohutta, ja herkkää. Ei missään nimessä painostavaa ja rosoista vaan hellää ja kohdun-omaista. Äänellinen neuvonantaja Ville Kabrell ymmärsi alusta alkaen ajatukseni siitä, mitä haluan äänen olevan. Olla yhtä ja elävää.

Veistosinstallation ovesa roikkuu koboltin sininen muovinen hyönteisverho, symbolina ovelle. Lisäksi oviaukon verhokaistaleiden raot tuovat teoksen sisätilaan ainoan valonlähteen, jonka varjo näyttäytyy kalterinomaisena muotona lattiassa. Katsojan astuessa sisään veistosinstallaatioon tulee valoa vahvemmin. Muuten sisätila on pimeänä. Vaikka tila on pimeä, niin hetken kuluttua silmä alkaa näkemään seinille muotoutuvia ruostutettuja kuvioita. Taustalla on ajatuksena se, kuinka sisällä oleva voi katsoa ulkona olevia, ilman että ulkopuolella olevat sitä näkevät. Kaistaleverhon materiaali on vastakohta jyrkälle veistokselle. Se on herkkä ja keveä. Koboltinsinisen värinen ovi edustaa sitä, että pahat henget eivät astu kotiin sisälle ja itselleni se luo ajatuksen tasolla turvaa.

Performanssi on minimalistinen, intiimi, tilaa hellivä ja aistiva, liikkeellinen ja äänellinen havainnointikokemus katsojalle veistosinstallaation sisällä. Miltä tuntuu olla tilassa, josta näkee ulkopuolelle galleriaan, mutta ulkopäin sisälle ei. Kuinka olla katseen alla ja piilossa. Mitä herättää ruostutetun metallilevyn syke pimeässä? Kuinka antaa aikaa katsojalle herkistymiseen? Performanssissa katsojia mahtuu veistosinstallaatioon 1-2 kerrallaan. Performanssi tapahtuu yhdessä esityksen tekijä Henri Tuulasjärven kanssa. Halaun, että katsoja itse saa päättää astuuko veistosinstallaatioon koboltinsinisten verhojen läpi. Se on katsojan oma vastuu kokea.

Tilallisesti veistosinstallaationi on sivuttain, hieman poikittain. Jos se olisi noudattanut suoralinjaisesti tilan suoraa arkkitehtuuria, se olisi herättänyt huomiota enemmän, eikä olisi hengittänyt tarpeeksi tilassa. Kun teos on viistosti, tila nousee eri lailla esille, niin myös veistosinstallaatio ja keveys.

”Minimalistisessa kuvanveistossa näyttäisi olevan keskeistä katsojan ja teosten välille syntyvä aktiivinen suhde sekä siitä seuraavat tilan ja paikan kokemukset.” (Luukkarinen 2002)

Rakensin veistosinstallaatiota tilaan puolentoista viikon ajan, yötä päivää. Nukuin gallerialla muutamia tunteja yössä ja aamulla nousin jatkamaan työstöä, meressä uinnin jälkeen. Rituaalin omainen aamu-uinti on suuressa roolissa työskennellessäni kotona Ylöjärvellä ja niin myös Helsingissä. Tämä oli ensimmäinen tilallinen teokseni, jossa sain työstää teosta pidempään kuin aiemmin. Yhtäaikaan olin siitä kiitollinen, mutta raskaiden elementtien nostelu ja henkilönostimella ylös - ja alas kulkeminen oli fyysisesti raskaampaa kuin koskaan aiemmin. Myös veistosinstallaatio itsessään oli massiivisin tähän mennessä. Jollain lailla rakastan viettää aikaa teoksen kanssa ja viedä itseni fyysisesti ääri rajoille niitä työstäessäni tilassa. Se on oma tapani työskennellä. Tällöin tapahtuu paljon alitajuista ajattelutyötä, joka avautuu esimerkiksi aamulla uinnille mennessä. Suurin huomioni oli, kun lähdin avajaisten jälkeen seuraavana päivänä ajamaan yksin kohti Ylöjärven kotiani ja aloin miettiä veistosinstallaatiotani, ymmärsin selkeänä ensimmäistä kertaa, että minä olen se talo. Ja kaipaen sen lähelle.

Taustatyö on tärkeää tällaisissa teoksissa, mutta usein jokin asia jää ajattelematta, kunnes se osuu kohdalle. Tällöin tilanteessa eläminen ja hetken oikeat ratkaisut ovat oleellisia ja niihin luottaa, koska kaikki pienimmät asiat ovat tärkeimpiä lopputuloksessa. Silloin koen teoksen olevan onnistunut. On silti myös hyvä varautua asioihin valmiiksi. Minulle luo turvaa toteuttaa veistoksiani niin, että organisoin minäkin päivänä teen mitä ja ketkä ihmiset siihen kuuluvat, kenelle ilmoitan mitäkin. Tarkistan, että jokainen tietää mitä kuuluu tehdä missäkin. Näin on kaikkien kannalta parasta, koska näinkin ison teoksen kuljetus jo pelkästään pitää miettiä, puhumattakaan sen pystyttämisestä yksin ja ryhmänä. Minulle myös matka on tärkeä, se on performatiivinen tapahtuma kun rakennus alkaa nousta paikoilleen ja alan työstää muotoa tilaan. Olen hyvin kiitollinen kun minulla oli niin monia ihmisiä lähelläni auttamassa veistosinstallaation toteuttamisessa. Isoimman työn apuna olivat J-P Köykkä, Pietu Wikström, Heidi Hemmilä, Oliver Backman, Vesa Rahikainen, Radoslaw Gryta ja monia muita.

Ymmärsin vasta äskettäin sen, että olen kuljettanut koti- ja tila teemaani alusta alkaen opiskeluissani. Myös performanssi, ääni, massivisuus ja kierrätysmateriaalit ovat olleet mukana matkassa. Kuvataideakatemian pääsykokeissa 2015 rakensin tilaan kotini. Pääsykoetyöni koostui performanssista, 17 säkillisestä mullasta, kierrätyspuusta jotka olin dyykannut Exhibition Laboratoryn jätelavalta, äänestä ja harmoonista. Soitin performanssissa harmoonia ja toteutin liikettä. Esittelin Mäkkylän kotini, rakentaen puumateriaalista pohjapiirroksien tilan lattiaan, jossa kuljin eistellen huoneita. Pyysiin ihmisiä tervetulleeksi kotiini. Muistan kuinka opettaja Frank Brummel kysyi minulta, että olenko valmis muuttamaan pois maalta Ylöjärveltä, jos pääsisin kouluun. Oikea vastaus on, etten ollut. Asuin ensimmäisen vuoden asuntovaunussa Huopalahden asemalla ja suurimman osan kolmen käynnistäni kulki päivittäin junanpenkeillä istuen tai autolla ajaen. En paljoa asunut Helsingissä, enkä koe edes antavani mahdollisuutta siihen, koska tapani olla olemassa, on että elän luonnon lähellä, kaukana kaupungista, hiljaisuudessa veden ja metsän lähellä. Silloin tiedän olevani minä.

Nostan heidät autosta ulos lepäämään. Uusi kaupunki, uusi paikka. Matkasimme Ylöjärveltä Helsinkiin, ulkotilasta sisätilaan. Puinen runko odottaa malttamattomana kokoamista. Kun runko on kiinnitetty neliöksi (talon rakenteiden kaltaiseksi), alan kiinnittämään heitä, ruostutettuja levyjä, seiniksi. Rytmillä on tärkeä, se, että levyt ovat oikeilla paikoillaan. Sen tietää siitä, kun levyjä katsoessa näyttää siltä kuin he olisivat levänneet paikoillaan aina. Silloin ne ovat oikeilla kohdilla.

Lattiaa vasten lepäävä puinen runko nostetaan paloina ylös neliöksi, ja tajuan yhtäkkiä, kuinka massiivinen teoksesta tulee. Olen jopa hieman järkyttynyt ymmärrettyäni rakennelman massiivisuuden. Miksi teen näin, mitä teen nyt? Joidenkin tuntien päästä ymmärrän, että tämä on välttämätöntä. Levittelen heitä, ruostuttamiani metallilevyjä, ympäri tilaa, ja yritän hahmottaa, kuka minnekin kuuluu. Yhtäkkiä he ovat seinillä ja nautiskelevat huomiosta.

KUVA 2. Metallilevyjen ruostuttamisprosessi Ylöjärvellä keväällä 2020. Kuvaaja J-P Köykkä

Työskentely ja materiaaleina ruostutetut metallilevyt

Materiaaleina veistoksissani ovat ruostuttamani metallilevyt sekä puu. Koen olevani eräänlainen välikäsi prosessissa. Työstän metallilevyjä fyysisesti työhuoneen pihalla erilaisin menetelmin, joiden päämääränä on saada aikaan ruostumisprosessi. Joskus sytytän levyjä tuleen, joskus hion niitä tai, hakkaan kivillä. Käytän myös suolaa, etikkaa, hiekkaa vettä, lehtiä ja oksia. Tämän jälkeen on luonnon vuoro muovata metallilevyjen pintaa omin menetelminsä. Sitten minä puolestani välikätenä syvennän luonnon tekemiä jälkiä, ja näin jatkan levyjen työstämistä yhdessä luonnon kanssa kuukausia, vuosiakin. Oma roolini on luoda materiaan staattisuutta ja samalla liikettä. Haluan, että metallilevyissä näkyy sekä luonnon että ihmisen jälki. Tavoittelen levyihin myös aikaa, syvyyttä, johon katsojan katse ja mieli voivat uppoutua. Tunnetta, että metallilevyt puhuvat omalla äänellään. Luonto muovaa metallilevyjen lopullisen pinnan, mutta levyt ovat valmiita vasta, kun näen niissä sielun. Sen saavutettuani tiedän metallilevyjen olevan valmiita galleriaan. Metallilevyt eivät voi tuoda galleriatilaan pienäkään pyhyiden tunnetta, ilman että niihin on syntynyt sielu. Ilman sielua ei voi antaa katsojalle henkilökohtaista tunnetta ja kokemusta. Lopullinen päämääräni

ruostuttamilleni metallilevyille on, että neljää levyä lukuunottamatta, jotka lepäävät Teatterikorkeakoulun aulassa seinänä, olen säästänyt kaikki ruostuttamani levyt. Kierrätän niitä yhä uudelleen eri muodoissa, eri teoksissa, kunnes niitä on tarpeeksi. Tämänkin näyttelyn jälkeen laitan metallilevyt takaisin maahan ja näin ne saavat taas uusia kerroksia itselleen. Elämäntyöni on rakentaa teoksieni ruostuttamista metallilevyistä talo, koti, maja. Ensimmäisessä teoksessani metallilevyjä oli 13 kappaletta, nyt levyjä on olemassa 73 kappaletta.

Sain nostettua metallilevyt auton takaluukkuun. Ikään kuin he olisivat tehdyt sinne matkaamaan. He ovat metri kertaa kahden metrin kokoisia ja heihin on pinttynyt jo hyvä ruosteinen maisema pintaan.

Olen ruostuttanut heitä vuoden alusta alkaen pihalla. Nyt vien heidät hiekkamontulle ja kaadan heidän päälleen bensaa ja sytytän tuleen. He ovat kokeneet jo maan, veden, ilman, tuulen, vuodenaajat, mutta tulta eivät. Kello lähestyy puolta kymmentä. Ilta-aurinko hehkuttaa maata ja talon reunuksia. Olen innoissani. Toivon, että he saavat kauniin kokemuksen tästä.

Odottava tunnelma. Kaikki menee eteenpäin tänä yönä. En ole ennen heitä polttanut, olen kantanut, hionut, hakannut, hellinyt, nostellut, silitellyt, putsannut, puhunut ja auttanut. Pahvilaatikko on täynnä vedellä täytettyjä pulloja. Palopeite ja vaahtosammutin ovat mukana. Minusta ja levyistä tehdään dokumenttia. Mikkikotelo painaa epämurkavan hauskaasti oikean kylkiluun alta. Jännitän mitä tapahtuu. Yöllä vasta poltan heidät, ettei savu näy liian kauas.

Pysähdyn mamman pihaan hakemaan bensaa.

Tila - miten olen ajautunut rakentamaan kookkaita teoksia ja miksi koko on niin isossa roolissa

Matkustaessani minulla on tapana etsiä ensimmäisenä vanhat kirkot ja käydä niissä. Monesti myös kuvaan kirkot. Useimmiten kirkoissa pystyy kokemaan pyhyden tunteen, vaikkei olisi sidoksissa mihinkään uskontoon. Olen pohtinut sitä, miten tilan voi kokea pyhänä ja mitkä asiat minulle sitä ilmentävät. Mikä tekee kirkosta erilaisen paikan kuin esimerkiksi rautatieasemasta? Johtuuko se arkkitehtuurista, siitä, että kirkot ovat korkeita, hiljaisia, kaikuvaisia pysähtymisen paikkoja, joihin valo osuu useimmiten täydellisesti? Vai johtuuko se siitä, että kirkoissa voi kuulla ja aistia herkemmin, ehkä historiaa, edellistä elämää. Keskustelin aiheesta ohjaavan opettajani Milla Koistisen kanssa, joka on tanssija ja koreografi. Milla arveli, että syynä voi olla myös se, miten fyysisesti toimii tilassa. Miten keho käy tilassa. Käyttäydymme kirkossa aivan erilailla kuin rautatieasemalla. Fyysisuus ja tapa olla muuttuu heti kun astuu kirkon oveista sisään. Kirkossa en tee nopeita liikkeitä, mutta rautatieasemalla voin tehdä. Voisiko kirkossa koetun pyhyden tunteen saada välitettyä teokseen - veistokseen tai performanssiin - esimerkiksi lukuohjeen kautta? Kuinka saada työhön pala pyhyttä ja voiko pyhyden kokea yhdessä tilassa vai onko se jotakin joka koetaan yksin?

Uskon, että lopun ikäni etsin teoksiini pyhyden tunnetta. Pyhyys konkretisoituu arkkitehtuuriin, historiaan ja kehoon. Pyhyys on myös valoa. Omat juuret kulkevat osana pyhyttä samoin kuin muiden juuret, ja ajan saatossa ne kytkeytyvät lopulta yhdeksi. Pyhyys on kokemus menneestä, tulevasta ja nykyisestä hetkestä. Minulle pyhiä paikkoja ovat mammalan ranta jossa käyn uimassa, Mäkkylän kodin kuisti, Hilma Af Klintin maalaukset, Puccinin ooppera Madame Butterfly. Luonnossa koen pyhyden ei-konkreettisena muotona - metsä, vesi, hiljaisuus ja avaruus.

Kun käyn näyttelyissä, keskityn pääasiassa vain siihen, miten teokset ovat tilassa ja mitä ne välittävät tilaan. Miten tila heijastaa tai on dialogissa teoksen kanssa, onko niiden haluttu olevan yhdessä vai erikseen? Itse lähden rakentamaan teoksia niin, että haluan aina ensimmäiseksi tietää, mihin työ tulee. Jos en tiedä teoksen paikkaa - esimerkiksi jos näyttely on ulkomailla - rakennan teoksen vasta paikan päällä.

Minulle on kehkeytynyt herkkyyys kokea tilat - huoneet ja rakennukset - henkilökohtaisesti ja fyysisesti astuessani niihin sisään. Olen kokenut elämässäni turvattomuutta, ja se tuottaa minulle erilaisia fyysisiä tunteita. Nukuin ensimmäistä kertaa yksin vasta 20-vuotiaana. Asia on koitunut hankalaksi etsiessäni esimerkiksi omaa asuntoa, kotia. Lapsena ja nuorena se rajoitti paljon arkea, koska en kyennyt jäämään yökylään. Nykyään hyväksyn tilanteen ja koetan elää sen mukaan, tai sitten lähden pois paikoista, joissa tunnen oloni turvattomaksi. Rakennan itselleni jokaisessa teoksessa tilaa, jossa pyhyys voittaa jollain lailla menneisyyden. Tämä on yksi syy siihen, miksi suuri koko on minulle tärkeä. Myös katsoja voi tällöin kokea pyhyttä galleriassa. Tärkeätä on päästä rakentamaan veistosta galleriatilaan oikeaan muotoonsa ja rytmiiinsä. Rytmillä tarkoitan sekä itse veistokseen rakennettua rytmiä, että veistoksen ja galleriatilan välistä rytmiä. Myös tähän tarvitaan suuri koko, vasta silloin rytmi löytyy. Vietän paljon aikaa galleriatilassa. Teokseni ovat tiloja, jonkinlaisia arkkitehtuuriin upotettuja lavasteita muistoista.

Taiteilija Eva Hesse on yksi lempitaiteilijoistani, ja hänen teoksensa ovat yhtä aikaa hauraita, voimakkaita, ja aggressiivisia ja, tilallisia. *Hang Up* (1966) on esimerkki siitä, miten tilallisuus tulee vahvasti läsnäolevaksi. Vaikka teoksessa seinällä on vain raamit, joista lähtee eräänlainen viiva lattiaan, riittää se jo tuomaan kaksi eri tasoa näkyväksi.

KUVA 3. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

Taiteilijuus, tekijyys

Istun puutuolissa valoisassa residenssi-ateljeessa Kökarissa, sivellin kädessä, ja yritän maalata edessäni olevalle, seinään kiinnitetylle, puhtaalle ja sileälle maalaus pohjalle. Viikon kaksi yritän maalata ja tunnen kuinka kehoni alkaa lukittautumaan. Luulen, etten osaa enää maalata. Myöhemmin ymmärrän, että kyse ei ole siitä, etten osaa maalata, vaan siitä, että kaipaen laajaa pintaa ja painoa. Tämän tajuttuani, otan suuren rullan juuttikangasta, leikkaan siitä kuusi metriä pitkän kaistaleen ja kiinnitän sen kolmen puun väliin sekä alan maalata ulkona. Heitän maalia ympäri kangasta enkä välitä pohjustamisesta, tai puhtaudesta, ja nautin kun kangas lähtee reunoista purkaantumaan. Se on materian rikkautta. Kehoni liikkuu samalla, ja näin minun kuuluu työskennellä. Tämä on koreografiani.

Kiinnostukseni ei kohdistu ainoastaan kuvataiteeseen, vaan siihen kuuluu muitakin taiteenaloja. Oli kyseessä sitten kuvataide, näyttelemineen, liike tai musiikki, niin minulla on intohimo heihin kaikkiin.

Teatteri

Mammani on ammatiltaan teatterikriitikko, ja olen pienestä asti kulkenut hänen mukanaan teatterissa. Päätin, että minusta tulee näyttelijä. Päädyin kuitenkin Tampereen ammattikorkeakoulun kuvataiteen koulutusohjelmaan Finlaysonille. Ensimmäisen vuoden jälkeen, päästyäni Lahden kansanopistoon näyttelijänkoulutukseen, pidin muutaman väli vuoden ja aloin näyttelemään aktiivisesti ja olin mukana muun muassa Johanna Freulichin ja Anni Mikkelssoonin ohjauksissa. Juha Hurmeen Maiju Lassila-projektin ensemblissä olin 7 vuotta ja esiinnyimme eri puolilla Suomea. Teatterikorkeakoulussa olin mukana neljässä projektissa, näyttelijän lisäksi tanssijana, lavastajana, muusikkona ja säveltäjänä. Viimeisin esiintymiseni oli Teatteri Takomossa keväällä 2020, ennen korona-aikaa.

On ollut jännä nähdä, miten kaksi taiteenlajia, kuvataide ja näyttelijäntyö, ovat huomaamattani kuljettaneet minua kohti samaa päämäärää. Molemmissa instrumenttina on keho ja päämääränä on tuoda katsojalle kokemus, tunne ja ymmärtäminen, vaikka matkanteko onkin erilaista. Oman kokemukseni myötä, olen ymmärtänyt kuinka lähellä toisiaan nämä kaksi taiteenlajia itseasissa ovat.

Teatteriprojekteissa olen ryhmän kanssa treenikauden ja esityskauden ajan kuin yhtä perhettä. Jotta on mahdollista luottaa lavalla, on luotettava toiseen myös lavan ulkopuolella. Tästä syystä teatteriprojekteista muodostuu hyvin intiimejä ajanjaksoja. Kollegat muuttuvat ystäviksi, joille näytetään kaikki tunteet. Välillä se tuntuu jopa liialta läheisyydeltä. Oma aikaa ei ole, eikä erakoituminen ole mahdollista. Kuvataiteilijana olen sen sijaan niin yksin kuin voi olla. Erakoituminen käynnistyy aivan huomaamatta, ja dialogia tapahtuu lähinnä metallilevyjen kanssa. Perhe siirtyy sosiaalisesta teatteriryhmästä, kotiloituneeseen ruostuttaja-yksin elämään. Molemmat, sekä näyttelijä-että kuvataiteilija-minuus, tuntunut hyviltä. Kuvataiteilijana saan paremmin kiinni ajasta, ei ole kiire eikä sovittua päivittäistä aikataulua.

Tuntuu hyvältä tehdä töitä omalla aikataululla ja rauhassa. Teatteriprojekteissa aikataulut ovat yleensä hyvin tiiviitä ja sähköitä, ja kun esityskausi päättyy, seuraa lamaantumisen joksikin aikaa. Kuvataiteilijana voi enemmän vaellella ja kuunnella luontoa, olla itsekseen ja ajatella, mutta kyse ei ole siitä, etteikö työskentelyä tapahtuisi koko ajan. Se tapahtuu vain erilaisella painolla.

Muutamia vuosia sitten kuvataiteilija Ville Andersson puhui Kuvataideakatemiassa luennollaan siitä, kuinka filosofiasta voi oppia ajattelua, mutta se ei ole ainoa reitti. Myös asioiden kokeminen on ajattelun tapa. Hän tarkoitti, ettei rationaalinen sanallistaminen ole ainoa vaihtoehto. Näin hän verbalisoi sen, mitä itse olin yrittänyt jo pidemmän aikaa muotoilla. Itselleni taiteen kokeminen on aina vahvin ajattelun tapa, oli kyseessä sitten veistos, tanssi, teatteri, performanssi tai video. Koen asiat fyysisesti ja visuaalisesti. Andersson puhui kokemusperäisen ajattelutavan lisäksi myös siitä, miten teksti voi olla kuvan kaltainen. Itse koen esimerkiksi kirjoittamisen samalla lailla, kuin koen kuvia. (Andersson, 2018)

Tanssi - kehossa on muisto joka piirtyy metallilevyille

Olen tanssinut lapsesta asti, ja ehkä se selittää osittain teosteni suuren koon. Kehollisuudella ja fyysisyydellä on tärkeä rooli työskentelyssäni. On tärkeää tunkea työstäessä teoksen konkreettinen paino ja materia ja olla yhtä sen kanssa. Teen koreografiaa materia kanssa. Se on intuitiivista liikettä, jonka seurauksena on ruosteen liike metallilevyissä. Koen veistoksien työstämisen eräänlaisena tanssina, jonka jäljet jäävät näkyviksi metallilevyihin. Tanssiminen on näkymätöntä kolmiulotteista veistämistä. Tanssiessa käytän tilaa laajasti, samoin kuin teoksissani materiaa. Minulle kolmiulotteisuus on koreografiaa pois päin omasta kehosta. Pieniä teoksia työstäessä lukittaudun kehooni.

Musiikki - Instrumenttina harmoni ja piano

Opiskelin Tampereen Konservatoriossa 11 vuotta klassista pianon soittoa. Lisäksi lauloin kuorossa ja harrastin yksinlaulua. Aloitin kun olin kuuden vanha. En kokenut olevani yhtään sopiva kouluun. En ollut oppilas, josta haaveiltiin. Opettajani vaihtuivat tiuhaan, eikä kukaan saanut opetuksesta otetta. Olin hiljainen ja pelokas, todella koteloitunut, ja pelkäsin yli kaiken kuria ja pianotunteja. En osannut, enkä oppinut. Vasta viimeinen opettajani ymmärsi, miten minua piti opettaa. Pianoluokissa oli aina kaksi pianoa, toista soitti oppilas ja toista opettaja. Yleensä opettaja soitti kappaleen ensin, hyvin pedantisti ja tarkasti, ja sen jälkeen oli minun vuoroni. En ymmärtänyt nuoteista mitään, ne olivat ikäänkuin tuntematon kieli, jota yritin väkisin oppia. Lopulta opettelin kappaleet ulkoa valokuvamuistilla. Opettajan soiton jälkeen, soitin itse perässä, mutta en nuoteista vaan muistista. Se ei kantanut pitkälle, ja syy oli se, että minulla ei ollut tunnetta, minulle ei annettu mahdollisuutta luoda kappaleeseen tunnesuhdetta, opetus keskittyi teoriaan ja nuotteihin. Viimeinen opettajani osasi kuitenkin lukea minua. Istuessamme omien pianojemme ääressä, hän kehotti minua pistämään silmät kiinni ja kuuntelemaan kappaleita, joita hän soitti. Ymmärsin heti, että jotkin kappaleet eivät ”näkyneet” minulle, ja toiset puolestaan näkyivät hyvin vahvasti. Vaikka silmäni olivat kiinni, näin tiloja ja maisemia.

Seuraavalla kerralla opettaja alkoi soittamaan kappaletta, jonka olin itse saanut valita hänen ehdotuksistaan. Kun kappale oli päättynyt, minun piti kertoa mitä näin.

Muistan edelleen erään Erik Satien kappaleen ja maiseman. Oli tyyni, usvainen järvi. Soutelija souteli järvellä, ja joka puolella leijui harmaata usvaa. Samaan aikaan kuitenkin puut heiluivat tuulessa ja lehtiä tippui. Tila oli yhtä aikaa äänetön ja äänekäs ohuine viivoineen. Näin minun ei tarvinnut osata nuotteja, vaan joka kerta kun minulla oli pianotunti, palasin takaisin maisemaan ja yhdessä opettajani kanssa me ikään kuin ”teroitimme” tätä maisemaa kerta toisensa jälkeen. Opettaja auttoi minua ymmärtämään itseäni, sitä, millä lailla näen maailman.

Aloitin säveltämisen nuorena, koska se tuntui helpolta tavalta kohdata asioita. Vaikka olin vielä hyvin ujo ja pelkäsin yli kaiken esiintymistä, niin omia sävellyksiä en pelännyt soittaa. Minulla on aina ollut tapana ujuttaa harmoni tai piano ja omat sävellykseni jollain lailla teatteriesityksiin, joissa olen ollut mukana. Jo kouluaikoina sävelsin moniin esityksiin musiikin, vaikka en osannut nuotteja. Musiikki, teatteri ja tanssi kulkevat minulle käsi kädessä. Laulujen kirjoittaminen merkitsee minulle edelleen maisemien näkemistä. Teatterikorkeakoulussa *Black Siesta* -esityksessä sain toteuttaa intohimojani monelta osalta. Sain olla tanssija, säveltäjä, muusikko, ja loin esitykselle myös tilan. Teatteri Takomolla *-Liikunnan ilot* -esityksessä sain näyttelemisen lisäksi soittaa harmonilla virren *Päivä vain*, jonka olin itse sovittanut.

Myös performansseissani on aina mukana harmoni tai piano. Harmoni assosioituu yleensä virsiin, mutta minä assosioin sen voimaan ja rohkeuteen. Asetellessani sormeni oikeille soinnuille ja jalat polkimille, tuntuu kuin minusta tulisi soitin, ja koen olevani kokonainen. Minua kiehtoo vanhojen virsien uudelleen synnyttäminen. Miten käyttää ikiaikaista sointikiertoa ja sanoja tai korvata sanat omilla teksteilläni. Kuinka saada musiikki omakseen.

KUVA 4. *Black Siesta* -esitys, 2018. Kuvaaja Aapo Juusti

Kaikki äitini

(oma sävellys harmonilla, perustuu omaan teokseeni *Kaikki äitini*, 2018, mutta sävellys esitetty *Black Siesta* -esityksessä Teatterikorkeakoulussa 2018)

Milloinkaan en ole ollut niin huolissani ihmisen sielusta kuin nyt

ja se olet sinä, sinä äiti

Päiviä öitä unettomia valveilla-olo häiriintyy

hämähäkit katossa huojuu vaikkei ikkuna ole auki

Kauneutta katson sinun kanssasi, unohda en koskaan kuka olet

Kauneutta katson sinun kanssasi, unohda en koskaan kuka olen

Hahmo kävelee mustiin pukeutuneena keittiössäni, luulin oikeaksi tänne oli jäänytkin ajelehtimaan

Vapautan sinut, oi joi

herätit minut

voit lähteä takaisin valoon

Anna minun nukkua

- jotta jaksan taas huomenna

Kauneutta katson sinun kanssasi, unohda en koskaan kuka olet

Kauneutta katson sinun kanssasi, unohda en koskaan kuka olen

”Se että saa olla heti herättyä luonnon keskellä. Kuulla sateen ropinan aivan läheltä, lintujen liverryksen, tuulen huminan. Ja kun avaa asuntovaunun oven, niin on jo ulkona. Ei tarvitse kulkea rappusia alas ja eteisen läpi ulos, vaan sitten kun avaat oven, olet jo ulkona. Aloitat päivän ulkoakäsin.” -Mamma

KUVA 5. Mamma ja ulkona asuminen-valokuvasarja, 2014. Kuvaaja Ida Sofia Fleming

Ulkona nukkuminen ja mamma

Miksen voisi asua metsässä majassa. Kyllä mä mieluummin asuisin ihan mettässä, ja varsinkin täällä. Meidän lähellä olevien metsien maakin on sammalta, joka on parempi kuin futon. Enkä mä tarvitse edes mitään telttaa kun voin nukkua turvassa taivasalla. Metsässä on marjoja, yrttejä ja sieniä mitä syödä, niin, hyvin mä siellä pärjäisin. Miksi Dada-kissani saa mennä metsään ja elää siellä rauhassa. Sanotaan, että se on normaalia kun luonto vetää puoleensa. Siellä on kissoilla metsä täynnä majoja missä asua ja ruokaa tarjottimella. Kissoilla on primitiivinen puoli. Mutta entäs jos mä yhtäkkiä muuttaisin metsään hetkeksi asumaan majaan ja syömään metsän antimia kun luonto vetää puoleensa, niin mua pidettäisiin ihan kylähulluna. Mutta mökkeily on ihan normaalia taas.

Mikä on se ikä kun meidät jotenkin viedään rajoihin. Viisivuotias kummityttöni kertoo, että hän on rakentanut rappusten alle majan ja on asunut ja nukkunut siellä nyt yöt koiransa Rockyn kanssa. Ensimmäinen ajatus mikä mulle tulee on, että miksen mäkin voisi rakentaa majaa vaikka keittiön pöydän alle ja muuttaa sinne joksikin aikaa nukkumaan öitä. Kumppanini voi sitten nukkua makkarissa jos ei halua jakaa keittiön pöydän alustaa mun kanssa. Miksen voi tehdä näin, sehän on luontevinta maailmassa rakentaa pesä ja nukkua majassa. Kaikkihan niin tekee, eläimet, ihmiset ja kasvit. Mä rakennan majan ja muutun sinne hetkeksi.

Lapsena rakastin olla pöytien alla. Siellä oli oma turvapaikka, mutta aikuiset eivät ymmärtäneet hyvän päälle ja jättivät tulematta kylään. Pöytien alla oli myöskin paras paikka lapsena piirtää, kukaan ei häirinnyt ja sai uppoutua omaan maailmaan. Yleensä, tähän maailmaani kuului myös mielikuvituspoika, joka kulki siellä missä minäkin. Kerran kun olimme mamman kanssa Stockmannin hississä ja kävelimme hissistä pois, niin mielikuvituspoika jäi hissiin. Sain valtavan itkukohtauksen, että poika pitää hakea mukaan kotio. Samanlaisia tilanteita oli useampia. Minulle poika oli oikea ja näin hänet. Tätä olen miettinyt nyt aikuisiässä paljon, että ovatko lasten mielikuvitusolennot oikeasti vaeltavia sieluja. Lapsena on herkkä ja aistikas ja kun sanotaan, ettei lapsi vielä ymmärrä, niin se on kyllä päinvastoin. Lapsi ymmärtää enemmän kuin aikuinen ja samoin eläimet. Pelkkien aistien kautta voi ymmärtää kaiken. Lapsuuden läpi koin erilaisia kohtaamisia sielujen kanssa. Kohtaamiset sijoittuivat aina vahvasti johonkin tilaan. Edelleen henkimaailma on minulle läheinen ja aistin tilat vahvasti.

Ymmärrän mammaa ja miksi hän haluaa asua asuntovaunussa. Joku voisi pitää hulluna asua 75-vuotiaana ulkona pihalla, kun vieressä on 150 neliöinen omakotitalo. Toisaalta: mikä on normaalia, ja miksi sillä edes on väliä? Kaikki normaali on meihin upotettua ajattelua, jota vastaan on välillä kuljettava. Muuten jää tyhjäksi kaikki kauneus. Mielestäni mamman ulkona asuminen on anarkismia parhaimmillaan. Jos haluaa asua ulkona, niin sitten asuu. Se tekee mamman onnelliseksi.

”Mun mielestä siisteintä on, että voi pissata ulkona koko kesän ja tehdä sillä valtavan ekoteon.” - Ida Sofia

Äänitys mamman pihalla

19.8.2020 kirjoitan opinnäytetekstiäni mamman pihalla. Pöydän toisella puolella mamma kirjoittaa teatterikritiikkiä. Ympärillä on paljon erilaisia sinisiä asioita: pöytäliina, teemukit tietokoneiden vieressä, kukkapurkkeja, puutarhakalusteita. Välillä jompi kumpi meistä käy uimassa mamman rannassa. Erään uintikerran jälkeen asetan kännykän keskelle pöytää ja pistän äänityksen päälle:

Ida: Mikä tekee tilasta pyhän, minkä takia sun mielestä kirkossa on pyhä tunne, mut vaikka rautatieasemalla ei? Mikä siinä on se tila, joka tekee sen pyhyden?

Mamma: Kauneus ja hiljaisuus ja rauhallisuus. Siellä oli luonto niin kaunis, siellä lapsuuden mökillä.

Ida: Luonto.

Mamma: Niin.

Ida: Niin luonto, sehän on pyhyden ydin.

Mamma: Siellä oli se järvi ja alati muuttuva järvimaisema. Oon ollu ehkä viisivuotias, tai neljä kun se mökki on tehty. No luonto ja semmonen rauhallisuus.

Ida: Mikä sulle tuo turvan tunteen?

Mamma: En oo koskaan ajatellut, se on niin ittestään selvä.

Ida: Miten sulle voi olla itsestään selvä turvan tunne. Oon varma, että sulla ei oo ollu turvan tunnetta aina.

Mamma: No tääl on.

Ida: No kyllä sä välillä pelkää?

Mamma: En mä pelkää, mut välil mä...

Ida: Sähän aina sanot, että oot päättänyt ettet enää pelkää.

Mamma: Niin oonkin päättäny.

Ida: Oot puhunu siitä varmaan siitä asti kun oon ollu 15-vuotias, et oot päättänyt, ettet enää pelkää, niin kyl sul silloin siellä joku defenssi on, et miks sä pelkää.

Mamma: No oli nyt vähän ikävii kokemuksi.

Ida: No niin, sitä mä tarkotan. Niin mikä sen tuottaa sen turvan tunteen, kun mulle on ollut niin ylihankalaa löytää semmosta tilaa mitä vaikka Mäkkylä on. Mun ensimmäinen asunto Hämeenpuistossa, en todellakaan tuntenut turvan tunnetta. Lahdessa, en kertaakaan tuntenut turvallista tunnetta. Ilmarinkadulla, aina joskus, mut sielläkin aina vahvasti pohdin, että mistä pääsen pakoon, et kuinka pahasti sattuu, jos hyppään vaikka sieltä parvekkeelta, jos jotain tapahtuis. Tai mietin esimerkiksi niin että, jos meen johonkin tilaan, et kuinka korkealla se tila on, et jos ei oo toista reittiä ulos, niin mun pitää miettiä se reitti.

Mamma: Miks?

Ida: No mä teen semmosen skannauksen, etkö muista kun siinä Kotiesityksessäkin niin mulla oli se monologi... miten se meni? Se missä olin se möhkäle, joka oli piilossa. Sit mietin sitä, että minne voisinn mennä piiloon jos tapahtuis jotain.

Hiljaisuus.

Mamma: No ei tääl tapahdu mitään.

Ida: Ei tapahdukaan, mut ookko sä miettinyt semmosia?

Mamma: Ookko sä päättänyt siel uudessa paikassa, et sä et pelkää?

Ida: Ai oonko päättänyt?

Mamma: Niin.

Ida: Uudessa kodissa... no tottakai sitä voi päättää... kyllä se lähinnä pitää niin kuin päättää...

En mä voi päättää semmosta asiaa. Sen takia se on musta niin jännä, miksi sä puhut siitä, et oot päättänyt, ettet pelkää, kun mä en semmoista voi päättää.

Mamma: Mikset?

Ida: Sithän mä vaan laitan syvemmälle sitä pelkoa.

Mamma: Ei, sehän pitää vaan ajatella niin, et täällä ei ole mitään pelättävää, täällä ei ole mitään pelättävää.

Ida: No kyllä mä täällä pelkään.

Mamma: Miks?

Ida: Ainahan mä oon pelänny täällä.

Mamma: Miks?

Ida: Tää on ollut musta ehkä Nekalantien jälkeen pelottavin rakennus.

Mamma: Mikä sua pelottaa?

Ida: Tästä kulkee molemmilta puolilta... toiselta puolelta junia, mutta sillä ei nyt oo väliä, ne junat on ihan turvallinen asia.

Mamma: Joku ihminen siitä just kulki.

Ida: Niin ihmisiä kulkee junaradalla ja toiselta puolen menee tie, jossa ihmisiä kulkee, ei oo porttia, jonka sais kiinni, ihmisiä voi tulla sisälle.

Mamma: Ei ne sieltä tuu.

Ida: Ei ne sieltä tuukkaan, mut mä vaan ajattelen niin. En oo tuntenut täällä turvallista tunnetta.

Mamma: Mikset?

Ida: En mä tiedä.

Mamma: No miksi sä Mäkkylässä sit koet?

Ida: En tiedä, mun mielestä se on aivan eri, Mäkkylä, vaikka se on tossa vaan pellon toisella puolella. Se on ihan eri kun tää.

Mamma: Mutta se johtuu siitä kun siellä on niin paljon muuta porukkaa.

Ida: Onhan tässäkin.

Mamma: No jos mul nyt yöllä jotain sattuis ja mä yrittäisin soittaa esimerkiksi noille, niin luulisikko et ne vastais?

Ida: No ei Mäkkylässäkään varmaan vastais.

Mamma: Jaa.

Ida: Mut se on ihan eri asia siellä kokea turvallisuuden tunne, kun täällä en uskaltanut silloin kerran ees nukkua tuolla asuntovaunussa pihassa. Enkä täällä uskaltais nukkua ees teltassa. Niin kylhän mä silloin kun asuin asuntovaunussa siellä Helsingissä, Huopalahdessa, niin kylhän mä nukuin aina niin, et mulla oli valurautapaistinpannu tyynyn vieressä, joka yö.

Mamma: Sängyn vieressä? (Nauraa)

Ida: Sängyssä. (Nauraa)

Mamma: Mitä varten?

Ida: No kyllähän se oli nyt ihan siis niin kun hullun hommaa?

Mamma: No miksi menit niin hölmöön paikkaan?

Ida: No olin päättänyt silloin, että mä en pelkää. Se oli ehkä just tätä sun opetusta, että päätin, että kun meen Helsinkiin niin en enää pelkää.

Mamma: Niin Kallioon teltaan.

Ida: Niin se oli niin idiotismia, siinä ei ollu mitään järkeä. Mut se, että olin päättänyt, niin tottakai silloin

pelkäsin siellä Huopalahdessa.

Mamma: Eiks siin asunut paljon muita siinä asemalla?

Ida: No kyllähän mä monta kertaa soitin sinne asemalle, kun olin siellä vaunussa nukkumassa, niin vaikka Kopsalan Veeralle, että voiks sä kattoo yläikkunasta näkykö, et joku vaikka kävelis siinä vaunun ympärillä.

Täällä on aivan liikaa ihmisiä. Mut sitten taas tossa saunassa mä en pelkää, rakennuksena se on mulle pyhä.

Mamma: Ei tääl mitään tartte pelätä. Ei ihmisen muutenkaan kannata niin kauheesti pelätä.

Ida: Ei tietenkään. Mieti minkälainen endorfinien kuule joku orgasmi tulis jos meitsi lopettais pelkäämisen. No kerro mulle siitä sinisestä ovesta?

Mamma: Täh?

Ida: Kerro mulle sinisestä ovesta. Milloin me maalattiin eka sininen ovi, milloin sä maalasit ekan sinisen oven?

Mamma: Mä maalasin ensimmäisen sinisen oven kun olin varmaan kaheksantoista tai seitsemäntoista. Meidän isä anto mulle vapaat kädet sisustaa meidän kesämökki uusiks ja maalata ja mä maalasin lattiat sinisiksi ja ulko-oven siniseksi ja keittiön tiskipöydän siniseksi ja mitä kaikkea. Ja laitoin tämmöset siniruutuset, pieniruutusemmat ikkunaverhot, sinivalkoruudulliset. Maalasin semmoisen vanhan puusohvan. Se ulko-ovi oli lähinnä semmoinen, no se oli aika koboltin sininen.

Sitten kun me muutettiin Isonportintielle, maalattiin ovi siniseksi. Ensimmäinen meidän oma ulko-ovi.

Sitten maalattiin Erätien ovi siniseksi ja sitten maalattiin tää Terätie.

Ida: Mäkkylän ovi on kans sininen, mut sitä en oo ite maalannut.

Mamma: Mäkkylän koko talo on sininen.

Ida: Niin, mut se ovikin on sininen. Tänä keväänä me maalattiin sun ovi uudestaan siniseksi ja pitäis maalata mun uuden kodin ovi siniseksi.

Mamma: Ja sinisessä huvimajassakin on sininen ovi.

Ida: Ja lasipalatsissa on sininen.

Mamma ja Ida: Ja saunassa on sininen.

Mamma: Liiterissä on sininen. Sininen on niin kuin... tai vaikka mä pukeudun pelkkään mustaan niin sininen on aina ollut mun lempiväri, pienestä asti.

Koboltinsininen

Koti ei ole siellä missä minäkin -teoksessa oven kohdalla on muovinen, koboltinsininen hyönteisverho. Lapsuuden kodissani ovet olivat vanhoja ja heikkoja ja muistan aina kuinka pelkäsin jopa olla niiden lähettyvillä, esimerkiksi astuessani ovesta sisälle tai ulos. Olin varma, että kuka tahansa voisi vain kerralla riuhtaista ovet auki. Lapsena jo kohdistin pelkoni oviin ja olen edelleen hyvin tarkka niiden suhteen. Kahvat varsinkin ja ovatko ne mitä materiaalia. Olen neuroottinen kokeilemaan aina lähtiessäni kotoa oven kahvaa monia kertoja, liikuttelemalla kahvaa ylös ja alas. Veistosinstallaatiossani oven koboltinsininen hyönteisverho, on kuin ovi, jota ei saa lukkoon ja joka ikäänkuin toivottaa tervetulleeksi tuntemattomat sisälle. Se on metafora siitä miltä minulle kotieni ovet ovat olleet ja ovat sitä edelleen.

Mahdollisia piilopaikkoja kotona: sängyn alunen, vessa, jos oven saa kiinni hakasella tai siinä on lukko, maton alle, komeroon, vintille, arkkuun, mikroon, soluttautua huonekaluihin, seiniin, ilmaan

Minulle koboltinsininen väri on turvaväri ja näyttäytyy mammani kautta minulle kaikkialla lapsuuden kotonani. Kun kerron ihmisille, missä taloni sijaitsee, he toteavat usein, että ”ai se on se sininen talo”. Tosiasiassa talo ei ole siniseksi maalattu, mutta kaikki sen ympärillä on sinistä. Piha pursuaa erilaisia sinisiä asioita: kukkaruukkuja, pihahuonekaluja, koriste-esineitä, pöytäliinoja, huvimajoja, kesähuoneita. Jopa asuntovaunu ja kasvihuone on sisustettu sinisillä huonekaluilla. Mamma on opettanut minulle, että aina kun muutamme uuteen kotiin, maalaamme ensimmäiseksi ulko-oven koboltinsinisellä. Se on turvaväri.

”Esineet ja paikat ovat aina merkinneet minulle enemmän kuin ihmiset. Tai ehkä ne ovat korvikkeita, kuka tietää.” - Eeva-Liisa Manner, Runoilijan talossa

KUVA 6. Mamman huvimajassa Ylöjärvellä 2019. Kuvaaja Ida Sofia Fleming

KUVA 7. Mamma pihalla kirjoittamassa Ylöjärvellä 2020. Kuvaaja Ida sofia Fleming

Mäkkylän koti ja sen kuisti

Olen miettinyt miksi minun on hyvä olla ja elää Mäkkylän kodissa Ylöjärvellä. Mikä täällä tuo minulle turvan tunteen näissä huoneissa, tämän pihan luonnossa. En kuulu Mäkkylän-sukuun, silti minun juureni ovat osittain täällä, kun olen asunut niin pitkään tässä maisemassa. Nuoruuden kotini mammala sijaitsee pellon toisella puolen, mutta edes siellä en ole kokenut samanlaista turvan tunnetta kuin näiden seinien sisällä. Täällä uskallan myös kävellä pimeässä, mikä ei ole ollut tavallista itselleni.

Mäkkylän talo, jossa olen elänyt viimeiset seitsemän vuotta, on 1850-luvulla rakennettu korkea koristeellinen rakennus. Se on väriltään vaaleansininen, ja ikkunapuitteet ovat valkoiset. Katto on punainen, rappuset puun väriset. Talo on L-kirjaimen muotoinen ja tilaa on noin 75 neliötä.

Konkreettisia asioita jotka luovat minulle turvaa Mäkkylässä:

Ikkunat ovat korkeammalla kuin yleensä. Niistä ei siis voi kurkkia sisälle, eikä minun tarvitse elää kuin akvaariossa. Lisäksi rakennuksessa on alttarin tapainen kuisti, jonka jälkeen tulee vielä ulkoeteinen. Ne muodostavat ikään kuin esteradan; sisälle pääsee vasta kun on kulkenut kuistin ja eteisen läpi. Valo tuo turvaa. Ikkunat ovat molemmilla puolin rakennusta, jolloin valo kulkee sen läpi aamuseitsemästä iltayhdeksään (ainakin kesällä). Pihapiirissä on muitakin ihmisiä: Mäkkylän kartanon väki ja kaksi seinänaapuria. Rakennus, jossa asun, sisältää kolme erillistä asuntoa ja minä asun keskimmaisessä. Sisällä on mahdollista kävellä huoneiden läpi ympyrää, niin ettei mikään huone ”lukkiudu”.

Vaaleansininen neliön muotoinen kuisti on 1850-luvulla rakennettu. Se on noin viisi metriä korkea, ja lattian pinta-ala on 12 neliötä. Kesällä aurinko paistaa kuistille aamupäivästä iltayhdeksään. Se kerää puupinnoille ja kiviportaille kaiken lämmön. Lattia koostuu 23 puulaudasta ja katto 30 kapeammasta lankusta. Katto on valkoiseksi maalattu ja lattia puunvärinen. Kuistin julkisivun puoleiselta sivulta nousee neljä rappusta ja niihin on käyetty 14 lyhyempää laudanpätkeä kuin muualla. Ennen ensimmäistä askelmaa, on puoliympyrän muotoinen 40cm korkea kiviporras maata vasten. Vastapäätä rappusia on kahdet peilipariulko-ovet. Yhteensä ovia on 4 kpl. Niissä on neljä kapeaa ikkunaa, joita koristavat sisäpuolelta kiinnitetyt käsin virkatut valkoiset pitsiverhot. Peiliovien peilejä on yhteensä 8 kpl, ja molempien pariovien päällä on suuret ikkunat, joiden kautta valo siivilöityy sisälle ulkoeteiseen. Isojen ikkunoiden päälle keskelle on sijoitettu ulkovalaisimet. Kuistin toisella laidalla on pitkä, kahdesta puulaudasta tehty penkki joka on rakennettu osana kuistia. Kuistin kolmea reunaa suojaa koristeellinen kaide. Katon reunus on koristeltu kolmella kapealla laudalla joista kunkin pääty on sahattu viistoon. Näiden kolmen jälkeen tulee yksittäinen vinoon sahattu lauta, jonka jälkeen on taas vuorossa kolme. Kattokoristeluja on yhteensä 20 kpl.

Olen nyt kuistilla. Istun penkillä, josta vaaleansininen maali on rapistunut hiljalleen pois. Muuttaessani tänne se oli sinisempää, maalin pintaa oli laajemmin jäljellä. Kuisti on minulle alttari. Se on tärkein kohta Mäkkylän kodissani. Kuisti seisoo ryhdikkäästi kuuden näyttävän tolpan varassa ja rajaa edessä olevan maiseman. Tolpat ovat kuvan raamit. Raameista näkyy yli sata vuotta vanhat tammet, joiden juuret kuuluvat tähän kuvaan, tähän sukuun. Kuka on mahtanut heidät aikoinaan pieninä versoina maahan istuttaa? Puut istutettiin ennen paljon vaikuttavammalla ja symbolistisemmalla tavalla kuin nykyään. Tammet muovaavat Mäkkylän pihan ringiksi, jonka sisälle ulkopuolisen ei ole helppo tulla. Ihminen ei noin vaan kävele sisälle rinkiin ilman asiaa. Se luo turvaa. Puut suojelevat. Mammalassakin puut on istutettu niin, että ne muodostavat aitauksensa rakennuksen ympärille. Mäkkylänkin tammet aiotaan lähiaikoina kaataa, koska ne ovat paikoittain lahonneet. Mitäköhään kuistilla avautuvassa ”kuvassa” näkyy sen jälkeen? Näenkö jotakin uutta? Kuuden tolpan sisälle mahtuu monta kuvaa menneiltä ja tulevilta ajoilta. Ne ovat ”kuvajuuria”, joita ilman olisi vaikeampaa olla. Ne kytkeytyvät olemassa-oloon. Ne ovat vastauksia kysymykseen, miksi minä olen täällä. Vaikka minulle tuo kysymys muuttuukin usein huomioksi: Olen täällä. Minulle kuisti on pyhä paikka. Katto on miltei täydellinen neliö, peiliovet korkeat ja kapeat, ja niiden yläpuolella on vielä ikkunat. Pyhyys ilmenee tiloina tilassa. Se on kuin olisi kerännyt lasisia kuutioita, joiden sisältä avautuu uusia tiloista.

KUVA 8. Ensimmäisten metallilevyjen ruostuttamisprosessia ja kivellä pinnan työstämistä Mäkkylän kuistin edessä Ylöjärvellä 2016. Kuvaaja J-P Köykkä

”Talot niin kuin koirat muistuttavat omistajiaan. ”-Eeva-Liisa Manner, Runoilijan talossa

Performanssitaitelijana Helinä Hukkataival

Mioke Bal toteaa Helinä Hukkataipaleen taidetta käsittelevässä kirjassa *Space between Ritual and Carnival*, että performanssi on filosofinen kokeilu.

Niinhän se onkin, mutta performanssi merkitsee ennen kaikkea vapautta. Performanssi on minulle tapa leikkiä. Kuten veistos, se kytkeytyy kehoon, ja molempien äärellä koen, ettei minun tarvitse yltää mihinkään vaan olen jo siellä missä kuuluukin.

Olen pitkään pitänyt Helinä Hukkataipaleen teoksista, ja pidän häntä Suomen tärkeimpänä performanssitaitelijana. Näin *Kirjeitä* -performanssin Tampereella vuonna 2016, ja se oli hienoin performanssi, jonka olin siihen-astisessa elämässäni nähnyt. Edelleen se on tärkeä. Koin tämän teoksen henkisesti ja fyysisesti ja ymmärsin silloin, miten vahvaa performanssitaide voi olla. Viime vuosien aikana minulle on tullut intuitio, että meidän kuuluisi kohdata Helinä Hukkataipaleen kanssa. Opinnäytetyötä tehdessäni otin häneen vihdoin yhteyttä, ja seuraavat otteet pohjautuvat nauhoitettuun keskusteluunme Tampereella 14. elokuuta 2020.

Helinä: Musta se pyhyiden käsite on tosi mielenkiintoinen. Ja sehän ei oo mitenkään niin kun uskonnosta riippuvainen, ei millään tavalla. Kun mä en tiedä miten se uskonto nähdään niin kapeana, et toi on oikein ja toi on väärin.

Ida: Niin. Oon yrittänyt nyt konkreettisesti havainnollistaa, et mitä se pyhyys vois nyt sitten olla. Se kyl tulee olemaan semmonen lopun elämän aisa, et sitä pohtii. Kirjoitin et pyhä paikka merkitsee minulle konkreettista tilaa, no just se, et uskon lopun elämäni etsiväni teoksiini sitä pyhyiden tunnetta, miten sen voi tuoda teoksiin. Kun mulla on aina mun veistoksissa ääni ja sulla taas on ollut äänettömyys. Mulla on puolestaan se, et musta se naksahtaa paikoilleen kun siinä on joku ääni. Mulla oli lopputyö Tamkista Mäntinrannassa 2017, iso ruostutettu kolme kertaa kolme metriä korkea kaareva seinä ja siinä oli solenoideja sisällä jotka kolkutteli. Toinen oli paljon herkempi ja toinen oli paljon aggressiivisempi, ne oli siellä dialogissa. Vähän niin kuin joku olis ollut siellä veistoksen sisällä. Siihen liittyen oli seminaari ja jollain oli tällainen havainto, et kuinka paljon se muuttuu, kun siinä on se ääni, tai ei oo ääntä. Sitten joku sanoi siitä, et teoksesta tulee paljon kirkollisempi kun siinä ei oo ääntä. Ja mä jäin sitä pohtimaan, et oli mielenkiintoinen havainto. Et mitkä asiat sitä tunnelmaa niin muuttaa.

Tauko

Ida: Niin kirjoitin et pyhyys on arkkitehtuuria, historiaa ja kokemista. Oon pohtinut itsekseni ja Henry Tuulasjärven kanssa, jonka kanssa me tehdään performanssi yhdessä lopputyössäni, et mitkä on hänelle pyhiä paikkoja ollut.

Voiko pyhyiden kokea ainoastaan yksin? Aloin miettiä, et oonko esimerkiksi teatterissa kokenu mitään semmoseta, kun siellä on paljon ihmisiä, et olis tullut kokemus, et nyt ollaan jonkun pyhyiden äärellä yhdessä. Mut ei sekään mitään pyhyttä ole. Sitten puhuttiin Henrin kanssa hautajaisista, mut sekin on niin eri se tunnetilanne, tottakai siellä on läsnä asioita. Että onks pyhyys sit aina yksin koettua.

Tauko

Ida: Kiinnostais kuulla sulta, kun sullakin on tila niin läsnä, läsnä niissä mitä sä teet. Et ootko itse valinnut tiloja ennalta, vai kuinka?

Helinä: Mä mietin ensteks tätä pyhyys juttua. Kun mietin kun oon ollut Roomassa monta kertaa residenssissä ja oon käyttänyt joka kerta kauheesti aikaa siihen, että käyn kirkoissa ja istun niissä. Ja sit on joitain kirkkoja et niissä on niin ihanat energiat, vaikka siel olis väkeä tai tyhjä, niin siellä on aina se ihana olo. Mut sit myöskin sen saman pyhyiden voi kokea mun mielestä vaikka jonkun puun kanssa.

Ida: Niin.

Helinä: En oo sillä lailla kauheen herkkä, herkkä niin kun kokemaan. Oon vuosien aikana oppinut, kun alkuun ymmärsin, ettei mun tartte välttämättä tuntea, nähdä ja kokea. Kun ihmiset näkee ties mitä. Se oli musta kyl pyhä kokemus Kööpenhaminassa, keskellä kaupunkia, kun siel oli joku semmonen iso puisto ja sit siel oli semmonen puu. Ja sit yhtäkkiä mä niin kun tunnen, tuolla noin se puu, niin kun aa, et mun piti mennä sinne niin. Sitten mä hukkaan sen, kun oon siellä lähellä, mutta kun tunnen sen ja tunnen sen sydämessä ja se oli pyhä kokemus. Mä en silloin ajatellut, vaan ajattelin, et ah mikä kokemus, mut nyt kun puhutaan pyhydestä niin aattelin, et se oli just niin kun sellanen.

Ida: Oon lapsesta asti lukenut iltarukouksen, vaikka olisin missä. Viideltä aamulla soitan mammalle, et nyt luetaan iltarukous, et se on semmoinen...

Helinä: Se on turvatekijä.

Ida: ...se on turvatekijä. Ja siinä on aina se osuus, että taivaan isää aina kiitän. Viime kesänä kun sairastuin, oli vaan niin paljon aikaa ajatella ja siihen käytin tosi paljon aikaa, että tein itselleni reikihoitoja, koska en pystynyt tekemään mitään muuta. Tuolloin mulle tuli tällainen samanlainen puukokemus. Se oli tosi hämmentävää, et olin koko elämäni sanonut iltarukouksen ja sitten menin kävelemään yhtenä päivänä sinne meidän Mäkkylän metsään, missä aina kävelen ja sit siellä oli yhtäkkiä puu, joka muutti mun koko kaikkeuden. Oli vaan pakko mennä sitä kohti, sen luokse ja olla siinä. Sitten tajusin, et mulla muuttui sen jälkeen kaikki. Iltarukouksessa olen sen jälkeen toistanut minä olen puu, minä olen metsä, mamma on puu, mamma on metsä, Dada on puu Dada on metsä.

Helinä: Juu juu.

Ida: Et opitusta, kokemuksen kautta, tulikin semmonen uus totuus.

Helinä: Just niin.

Ida: En löytänyt sitä puuta enää ikinä sieltä sen jälkeen, tehtiin avohakkuut. Mut se oli itseasiassa tuommonen samanlainen kokemus, kun sulla. Ja ylipäätänsä se on musta niin järjetöntä, miten me ollaan niin tietämättömiä kaikesta mitä noi puut tuolla niin kun on ja keskustele. Ja ylipäätänsä tietämättömiä.

Helinä: Tietämättömiä, melkein kaikesta.

Ida: Mut olin ihan unohtanut tän puujutun, olipa hauskaa et sä sanoit omas, niin mäkin muistin.

Helinä: Ja se tuli nyt kun mä rupesin miettimään mikä sitä pyhää on, niin oli kyllä. Pysähdyin siihen ja totesin, et se puu on tuolla, sit menin vähän sinnepäin.

Ida: Toinen mistä oon kokenut pyhyiden tai kaikkeuden kokemuksen on kun Helsingin Taidehallissa oli Hilma Af Klintin näyttely.

Helinä: Joo.

Ida: Steiner-koulun kautta on tullut tutuksi henkisyys, värioppi ja geometria. Sitten siellä näyttelyssä oli yks teos, tai siis monta maalausta, mut tää yks teos, niin siinä oli kaikki tässä. Aloin itkeä ja sitten tuli semmonen olo, että siinä mun edessä oli kaikkeus ja enkä voinut mennä viittä metriä lähemmäksi. Taulun ympärillä oli kuin näkymätön kupu ja olin ihan raivoissani, kun ihmiset kulki tosi läheltä sitä. Itse vain istuin ja itkin ja ajattelin, että ette te voi mennä noin läheltä, ettekö te tajua. Sen jälkeen Hilma Af Klint on ollut mulle semmonen että, musta tuntuu et se on koko ajan tässä mun vierellä. Ja se on mulle hyvin tärkeä voima tekijä. Ja mä muistan kun mä näin sen sun Kirjeitä -performanssin, mis oli suudelmia... se oli mulle semmonen, et ajattelin et olet joku, ei nyt ikoni, mut joku semmonen tiekkö niin pyhä asia, etten uskaltanut tulla sanomaan sulle edes hei, kun mun pitää säilyttää se sama viiden metrin etäisyys.

Helinä: Se synty sillä lailla, et mä mietin et mitähän oikein teen siellä Suomenlinnassa mihin performanssi alkujaan tuli. Mulla oli idea ja katsoin sen paikan ja sit ajattelin, et ei tää toimi tää mun juttu oikeen, et nyt täytyy jotain tehdä, jotain täytyy jättää pois. Perusidea oli ihan ok. Sitten se toimikin sillä lailla, ettei siinä ollut mitään muuta, että käytin huulipunaa ja join sitä hiilitököttiä ja huusin hirveesti, huusin loppujen lopuksi ihan kauheesti. Ja sit mä tein sen siel Telakalla ja teinhän sen Sara Hildenilläkin.

Ida: Esimerkiksi Kirjeitä -performanssi on semmonen jonka koen pyhänä. Kuvittelen mielessäni, että pyhyiden kokemukset on niin kuin jossain lasirasioissa mielessäni ja sitten kun menen niiden luokse, niin koen ne uudestaan. Kirjeitä -teos, minkä sä teit, niin, musta tuntuu, että sä kuljetat sen pyhyiden mukana ain seuraavaan paikkaan.

Helinä: Niin se ei oo tilaan sidonnainen.

Ida: Niin mut se on tosi napakasti ytimessä.

Helinä: Sehän on kauheen kauniisti sanottu, että mä kuljetan sen pyhyiden mukaan, et mähän alan kohta itkeen.

Ida: Ei älä.

Helinä: Joo ymmärrän kyllä ja itseasiassa, jos nyt käytetään sanaa pyhyiden kokemus, kyllä se niin on kun mä pyrin rakentamaan sen jutun, oli se tila mikä tahansa, niin mä kyl mietin todella tarkkaan etukäteen. Silloin kun aloitin ylipäättänsä, käytin sanaa harjoittelin sitä, koska mä olin niin epävarma. Mähän olin tehnyt viis vuotta performanssia, ennen kun mä uskalsin mennä jonnekin kurssille, kun aina luulin, että kun mä näin jonkun Kirsi Pitkäsen, tai jonkun tekevän jotain, et mä oon käsittänyt kaiken väärin, noihan se pitää tehdä. Niin joka tapauksessa mietin sen tosi tarkkaan. Ei mun enää tarte sillä lailla harjoitella, et mun tarttee vaan miettiä et miten ne asiat menee. Mut se on sillain, et japanilaisella estetiikalla ja sillä sen systeemillä on ollut tosi voimakas vaikutus muhun. Oon aina ihailnut japanilaisia puutarhoja ja muita, joissa just on semmonen pyhyys kanssa.

Ida: Minimalismi.

Helinä: Siis ehdottomasti minimalismi. Et sillä tilalla, ei loppujen lopuks oo kauheesti väliä, riippuen nyt siitä mitä mä oon ajatellut tekeväni, et jos meen vieraaseen paikkaan ja en tiedä tilaa ollenkaan, niin se on kyl vähän hankalaa, mut kyl myös valitsen paikkoja jos vaan voin ja teen sen mukaan.

Ida: Matkustettiin viime syksynä 2019 Kuvataideakatemiaan luokan kanssa Kroatiaan junalla. Olin luvannut tehdä siellä veistosinstallaation ohella myös performanssin. Osa oppilaista oli tehnyt maalauksia ja videoita, jotka oli jo lähetetty edeltä. Itse otin mukaani taotun pienen naulan, ruostuttamiani paperiarkkeja ja valkosta dyykattua, vähän silkkipaperia muistuttavaa kangasta. Tämä on esimerkki siitä, että jos meen jonnekin muualle, niin se tila on edellä. Lähdin perillä dyykkaamaan ympäri kaupunkia ja löysin puuta ja metallilevyjä. Halusin teokseni olevan minimalistisella tavalla runsas, ja koon piti olla iso. Tila oli vanha oopperatalo, joka oli jätetty remontoimatta, mut toinen puoli rakennuksesta oli korjattu ja sinne oli tehty ihan uus auditorio, minne mahtu monta sataa henkeä, niin kun teatterisali. Siellä oli kaikki valot ja stage ja äänentoistot toimi ja olin heti, et performanssi ei tunnu yhtään oikealta tähän tilaan. Stagen takaa meni joku pieni ovi, mikä oli ihan kun olis Narniaan mennyt ja kun sen oven avas, niin siellä oli toinen sali. Se oli ihan kun sodan jäljiltä, ikään kuin peilikuva auditoriosta, mutta vain surullinen puoli. Siellä oli siis vanha orkesterimonttu, aivan täynnä pelkkää pölyä ja roskaa ja lehtiä ja sitten todella nouseva katsomo, missä ei ollut mitään penkkejä, vaan se niin kun lähti nousemaan vain ylös. Ei mitään valoja, aivan pimeää ja tiesin heti, että tämä on oikea tila ja puoli. Ja totta kai se varmaan oli vähän järkytys, kun toinen puoli oli korjattu ja upeassa kunnossa ja halusin tän likasen, surullisen puolen, hirveän puolen, et tää on musta maailman kaunein tila missä voisin performanssin tehdä.

Mulla on aina yleensä mustat vaatteet performansseissa, mut olin ottanut mukaan koboltin sinisen satiinikankaan. Ompelin edellisen yönä siitä viitta asun ja sanoin jo ajoissa, että tarvitsen pianon. Mulla on aina yleensä harmoni mukana kaikissa performansseissa, mut ei tietenkään näin pitkällä reissulla. Lopulta se oli mun mielestä yks hienoimpia tilallisia paikkoja missä oon saanut tehdä performanssin. Katsojat nojas orkesterinmontun kaiteeseen ja katso sinne monttuun.

Helinä: Niin siis teit sen siellä montussa.

Ida: Olin siellä montussa ja kohdistin valot sinne ja kattoon. Se katto oli täynnä kaikkia rakenteellisia osia, millä koko tila pysyi pystyssä ja ihan järjettömän hieno. Kaikki oli jätetty kesken. Performanssissa levittelin ruostuttamiani papereita ympäri lattiaa, soitin säveltämäni kappaleen ja lauloin. Akustiikka oli mahtava.

Mut toi oli hauska toi Japani -juttu, mistä puhuit, koska ihailen japanilaista minimalismia myös ja oon ollut ensimmäistä kertaa kahden kuukauden ikäisenä Ilmajoen musiikkijuhlilla Madame Butterfly-oopperan ensi-illassa. Se on jollain lailla jäänyt alitajuntaan ja aina välillä kuuntelen sitä. Lapsenakin ajattelin, että olen Japanista. Tuntuu, että kaikissa on kyllä se sisäinen japanilaisuus, et se on joku laajempi asia mikä meissä kaikissa on. Herkistyminen kehollisesti.

Helinä: Joo kun sitä tekee itsellensä, performansseissa, mut se on tietty ihan eri juttu taas kun tanssija.

Tauko

Ida: Tanssi on mulle semmosta vapautta, ettei tarvitse osata mitään, vaan siinäkin voi vaan herkistyä. Lapsena halusin mennä tanssitunneille, mutta olin niin ujo, etten uskaltanut, mut oon aina tanssinut paljon itekseni. Kun menin Lahden kansanopistoon teatterilinjalle, niin buto-taiteilija Ken Mai tuli opettamaan meitä. Sitten hän alkoi sanoa kaikkea mitä olin koko elämän miettinyt. Mielikuvaharjoitteita, edellisiä elämiä. Käytän butoa usein kun menen lavalle sekä reikiä, ne on tosi vahvana kaikessa mukana.

Tauko

Yritän vaan mahdollisimman pian saada tän koulun ohi, kun oon nyt kymmenen vuotta opiskellut kuvataidetta putkeen eri kouluissa. Kun mun erakkoluonteeseen kaupungit ei tunnu oikeilta. Asun Ylöjärvellä peltojen, metsien, järven ympäröimänä ja koulu on Helsingissä, jossa on aivan liikaa ikkunoita. Mä vaan aina käyn siellä Helsingissä ja sitten teen hommia koko voimillani työhuoneella ja ajan heti kun mahdollista takaisin maalle. Luonto vetää niin puoleensa, etten halua jäädä kuin välttämättömistä syistä Helsinkiin yöksi. Seuraavaksi tän näyttelyn jälkeen, keskityn omaan liike-ääniprokkikseen, joka mun on pitänyt toteuttaa jo monia vuosia sitten. Keskityn siis liikkeeseen ja ääneen kotonani luonnossa. Meillä oli Saksasta veiston lehtorina viime vuoden keväällä 2019 Milla Koistinen ja hän on siis tanssija-koreografi. Se oli tosi mielenkiintoista, kun oli ihan eri lähtö tekemiseen koulun kautta, vaikka itselläni se on onkin ollut aina mukana tekemisessä, fyysisyys. Milla on mun ohjaava opettaja tässä lopputyön performanssissa.

MINÄ OLEN SE TALO

KUVA 9. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

KUVA 10. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

KUVA 11. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

”Tekninen osaaminen ei yksin riitä. On päästävä tekniikan yläpuolelle ja taidon on muututtava >>taiteettomaksi taiteeksi >>, joka ei ole osaamista, vaan suoraan tiedostamattomasta nousevaa toimintaa. Jousiammuntaan nähden se merkitsee, että ampuja ja maalitaulu eivät enää ole kaksi erillistä ilmiötä, vaan ne muodostavat yhden ainoan todellisuuden. ” (Herrigen, 1978)

KUVA 12. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

KUVA 13. Metallilevyjen ruostuttamisprosessi Ylöjärvellä keväällä 2020. Kuvaaja J-P Köykkä

Kiitokset henkisestä tuesta ja fyysisestä avusta J-P Köykkä, mamma Katariina Fleming, Pietu Wikström, Vesa Rahikainen, Radoslaw Gryta, Oliver Backman, Anita Seppä, Milla Koistinen, Elina Saloranta

Kiitos Rautasoini oy ja Puutoimi

KUVA 14. Mammalan koboltinsinen ovi Ylöjärvellä 2020. Kuvaaja Katariina Fleming

LÄHDELUETTELO

Bal, Mieke & Appel Mervi 2015. Helinä Hukkataival - Space between Ritual and Carnival. Kehrer Berlin

Välitalo, Heikki 1999. Luolasta luokkuun-radiokuunnelma, Osa 1: Asunto on suojattuja vaakatasoja. Yle

Sinervo, Helena 2004. Runoilijan talossa. Kustannusosakeyhtiö Tammi Helsinki

Luukkarinen, Ville 2001. Laulain elämästä lintukodon saares – Kain Tapper. Vammalan Kirjapaino Oy

Herrigel, Eugen 1978. Zen ja jousella ampumisen taito. Otava Helsinki

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Keskustelu äidin, mamman Katariina Flemingin kanssa Ylöjärvellä, kesällä 2020

Keskustelu Helinä Hukkataipaleen kanssa Tampereella kesällä 2020

Puhelinkeskustelu Milla Koistisen kanssa syksyllä 2020

Ville Anderssonin luento Kuvataideakatemiassa 2017

Ilona Valkosen tarkastuslausunto 23.11.2017 Kuvataideakatemia

KUVALUETTELO

KUVA 1. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

KUVA 2. Metallilevyjen ruostuttamisprosessi Ylöjärvellä keväällä 2020. Kuvaaja J-P Köykkä

KUVA 3. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

KUVA 4. *Black Siesta* -esitys, 2018. Kuvaaja Aapo Juusti

KUVA 5. Mamma ja ulkona asuminen-valokuvasarja, 2014. Kuvaaja Ida Sofia Fleming

KUVA 6. *Mamman huvimajassa Ylöjärvellä 2019*. Kuvaaja Ida Sofia Fleming

KUVA 7. Mamma pihalla kirjoittamassa Ylöjärvellä 2020. Kuvaaja Ida sofia Fleming

KUVA 8. Ensimmäisten metallilevyjen ruostuttamisprosessia ja kivellä pinnan työstämistä 2016. Kuvaaja J-P Köykkä

KUVA 9. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

KUVA 10. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

KUVA 11. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

KUVA 12. *Koti ei ole siellä missä minäkin*, 2020, Exhibition Laboratory -galleriassa. Kuvaaja Pietu Wikström

KUVA 13. Metallilevyjen ruostuttamisprosessi Ylöjärvellä keväällä 2020. Kuvaaja J-P Köykkä

KUVA 14. Mammalan koboltinsininen ovi Ylöjärvellä 2020. Kuvaaja Katariina Fleming